

Översiktlig prövning av barnets bästa för Planprogram Råsta/Örvallen

Sundbybergs stad

Titel: Översiktlig prövning av barnets bästa för Planprogram Råsta/Örvallen

Författare: Sundbybergs stad

Omslagsbild: Lars Lisasson

Grafisk form: ETC Kommunikation AB

Tryckeri: Modin

© Sundbybergs stad

Östra Madenvägen 4 · 172 92 Sundbyberg

08-706 80 00 · info@sundbyberg.se · www.sundbyberg.se

Översiktlig prövning av barnets bästa

En prövning av barnets bästa ska göras för alla beslut som berör barn och unga upp till 18 år i hela staden¹. Nedan följer en redogörelse av prövningens resultat i relation till Planprogram för Råsta/Örvallen. Planprogrammet för detaljplanearbetet tas fram utifrån beslut om planbesked (2021-04-12). Programsamråd planeras äga rum under sommaren 2022.

Denna översiktliga prövning av barnets bästa utgör underlag för omfattningen av kommande barnkonsekvensanalys, i detaljplaneskedet.

Bakgrund

Samhällsbyggnads- och serviceförvaltningen fick den 12 april 2021 i uppdrag att påbörja planarbete för idrottsanläggningar, dagvattendammar och spillvattenanläggning på fastigheterna Sundbyberg 2:37, Sundbyberg 2:38 och del av Sundbyberg 2:30 i stadsdelen Ör. Därefter beslutade förvaltningen att ta fram ett planprogram som täcker ett större geografiskt område och ger möjlighet till fler funktioner, bland annat bostäder, verksamheter och service. Syftet är att skapa ett hållbart, levande och tryggt område för de som bor, verkar och vistas i området.

Översiktlig prövning av barnets bästa

1. Bedöm beslutets påverkan för barn: ingen/liten/stor påverkan

Planprogrammet bedöms ha stor påverkan på barn både inom och i närheten av programområdet, då det avser ta fram en eller flera detaljplaner i syfte att möjliggöra bland annat byggnation av nya idrottsanläggningar, bostäder och en bussgata. Med tanke på planprogrammets innehåll och programområdets närhet till nya Örskolan bedöms projektet ha direkt påverkan på flertalet barn samt få påverkan på barns vardag.

Programområdet för Råsta/Örvallen innefattar marken där det idag ligger två fotbollsplaner (en 11-spelarplan och en 7-spelarplan), en rackethall, en baseballplan, provisoriska lokaler för Örskolan, ridanläggningar och vildvuxen natur. I grunduppdraget (minimiscenariot) för planprogrammet ingår att skapa fler idrottsmöjligheter, teknisk infrastruktur samt påbyggnad av bostäder på befintliga bostadshus längs Örsvängen. De föreslagna tillkommande idrottsanläggningarna kommer att bidra till ökade möjligheter för stadens barn att utöva idrott och ha aktiva liv. Oavsett vilket scenario som beslutas gå vidare med, eller om de genomförs etappvis, behöver den fysiska miljön (bland annat den allmänna platsmarken) planeras så att den skapar förutsättningar för barns möjlighet till rörelse och hälsa. Även för de barn som besöker platsen under eller efter skoltid, och som inte är betalande medlemmar i en idrottsförening. Ombyggnationen av de befintliga bostadshusen längs Örsvängen medför eventuellt en direkt påverkan på barn och inverkar på barns vardag då det innebär förändringar på barns boendemiljö.

Den sammantagna bedömningen av planprogrammets påverkan på barn, idag och i framtiden, är att det kommer ha stor påverkan på barn. Utvecklingen av programområdet Råsta/Örvallen kommer främst påverka barn i positiv bemärkelse, men det finns ett flertal

¹ Enligt *Prövning av barnets bästa- Rutin för stadens alla verksamheter*. Diarienummer: KS-0145/2020-2

saker som bör utredas i en barnkonsekvensanalys i kommande detaljplaneprocess, se fråga 3.

2. Antas beslutet påverka barn i framtiden?

Utvecklingen av programområdet Råsta/Örvallen kommer ha stor påverkan på barn i framtiden. Beroende på vilket scenario som det tas beslut om att gå vidare med kommer barn påverkas olika mycket. Planprogrammet presenterar tre scenarier där ”minimi” utgör grunduppdraget medan scenarierna ”medium” och ”maximi” innebär grunduppdraget samt byggnation av bostäder, verksamheter, service och förskola, i olika stor omfattning. De två senare scenarierna kommer beröra barns vardag i större utsträckning då förslagen även innebär tillskapande av bostadshus och förskola, det vill säga miljöer som ska vara anpassade för barn.

Tillskapandet av nya idrottsanläggningar och programmerade offentliga platser ökar möjligheten för stadens barn att vara fysiskt aktiva. Programområdet ligger i nära anslutning till den planerade nya Örskolan. Det innebär att nya Örskolans elever kommer ha närhet till idrottsanläggningarna på Råsta/Örvallen och området runtomkring både under och efter skoltid. I kommande detaljplaneskede behöver skolans samnyttjande av idrottsanläggningarna med sektorn för kultur och fritid säkerställas.

I grunduppdraget ingår påbyggnader på befintliga bostadshus längs Örsvängen och i scenarierna medel och maxi, där programområdet exploateras med bland annat bostadshus och förskola, påverkas barn i framtiden direkt då de flyttar in i husen eller går på förskola i området. Hur den fysiska miljön (till exempel allmänna platsmarken, bostadsgårdarna och förskolegården) utformas kommer således påverka barn. Då fler barn eventuellt kommer bo i de befintliga bostadshusen längs Örsvängen kommer deras närmiljö påverkas på så vis att trycket på den allmänna platsen ökar, exempelvis Malins park.

3. Vilka positiva alternativt negativa konsekvenser kan beslutet ha för barn? Finns intressekonflikter?

I detta tidiga skede, innan en barnkonsekvensanalys genomförts, bedöms planprogrammet främst ha positiv påverkan för barn i och i närheten av programområdet. För stadens barn är det positivt att fler idrottsmöjligheter skapas, i form av en ny ishall och ytterligare en 11-spelarplan (fotboll). Dessa anläggningar planeras nyttjas av stadens barn- och ungdomslag samt finnas tillgängliga för stadens skolor. Närheten till nya Örskolan gör att programområdet (idrottsanläggningar, naturmiljön samt de offentliga platserna) i framtiden kan utgöra komplement till skolområdet, vilket i sådant fall är en positiv konsekvens för skolans elever. Samnyttjande av idrottsanläggningarna inom programområdet bör utredas och säkerställas i kommande detaljplaneprocess. En eventuell negativ konsekvens vilken kan uppstå i och med maximiscenariot då programrådets innehåll ändras mycket, är att hästhagarna tas bort till förmån för annan idrottsverksamhet/fritidsaktivitet samt bostadsbebyggelse. Hur staden (planenheten tillsammans med sektorn för kultur och fritid) gör avvägningar mellan olika fritidsaktiviteter behöver förtydligas i kommande detaljplaneprocess.

Resor och gator

Idrottsanläggningarna och området runtomkring tillgängliggörs för barn som reser själva (utan att bli skjutsade med bil av en vuxen) genom den föreslagna bussgatan mellan Arenastaden och Hallonbergen via Örsvängen från Sjövägen. En eventuell negativ konsekvens med idrottsanläggningarnas placering i staden kan bli att skjutsandet med bil blir högt, om inte förutsättningarna för att resa hållbart och självständigt säkerställs tidigt. Exempelvis kan skåp och förråd för utrustning och material möjliggöra att fler barn kan gå eller cykla till träningen. Den föreslagna bussgatan (ökade mängden busstrafik) tillsammans med de tillkommande idrottsanläggningarna, och eventuellt tillkommande bostadshusen genererar mer trafik både genom och inom området. Ökad mängd trafik är en negativ konsekvens med utvecklingen av planprogramsområdet. Det finns en intressekonflikt i att tillgängliggöra området för fler samtidigt som området till stor del ska vända sig till barn, för vilka trafiksäkerheten behöver vara höga för att de inte ska begränsas. I kommande detaljplaneskede behöver därför trafiksäkerheten för barn, liksom gång- och cykelvägar samt cykelparkeringar ses över inom och i närheten av området. I planen för nya Örskolan ligger en hastighetssäkrad koppling mellan skolan och Örvallen med i planeringen men trafiksäkerhetsåtgärder behöver adderas även inom och i anslutning till planprogramsområdet för Råsta/Örvallen. Det är viktigt att barns möjlighet till lek och självständighet inte begränsas till den enskilda bostadsgården, och att kopplingarna till idrottsanläggningarna samt naturmiljön är trafiksäkra. Detta gäller även ytorna vid anläggningarnas entréer, vilka ej får möjliggöra skjutsning med bil ända fram.

Bebyggelse och utemiljö

Beroende på vilket scenario det beslutas om att gå vidare med kommer bebyggelsen inom programområdet skilja sig åt i omfattning. Oavsett om området exploateras med bostadshus, verksamheter och service eller inte, måste det säkerställas att idrottsanläggningarna med sina långa fasader inte upplevs som stängda och skapar en otrygg miljö (ödsliga baksidor) längs gångstråken i området. Genom planering där anläggningarna förses med fönster, verksamheter och kontor i markplan skapas naturligt övervakade gångstråk. Aktiva bottenvåningar (ögon-mot-gata) med entréer och fönster mot allmän plats är viktigt för att främja upplevelsen av trygghet inom området. Generellt bidrar planprogrammet till en ökad trygghet inom programområdet och närliggande stadsdelar genom att platsen blir mer exploaterad och därmed mer befolkad, en positiv konsekvens av projektet.

Beroende på vilket scenario som beslutas kan det uppstå en intressekonflikt mellan hög exploatering och vistelsevärden på bostadsgårdar och offentliga platser. I nästa skede i detaljplaneprocessen är det därför viktigt att undersöka hur mikroklimatet i området påverkas av bebyggelsen.

Förtätningen med nya bostäder skapar ytterligare behov av vistelse- och lekytor. Det är viktigt att från start, vid beslut om att godkänna detaljplanen, säkerställa att tillräckligt stora ytor finns för lek, spontanidrott och utomhusaktivitet inom området. En eventuell negativ konsekvens, om allmänna ytor för lek och spontanidrott inte tillgodoses, är att barn och unga som inte har möjlighet att vara med i en idrottsförening blir exkluderade. Med tanke på att barn och unga är en bred målgrupp med olika behov behöver det i framtiden finnas möjlighet att skapa ett varierat (jämfäst) innehåll i området, med ytor där man kan

synas (*on stage*) likväl som ytor där man kan betrakta andra (*off stage*) eller vara själv utom synhåll för andra (*back stage*).²³ Genom att skapa en offentlig miljö som är utformad för att möta tonåringars behov ökar möjligheten att de inte ”inkräktar” på exempelvis yngre barns platser (förskolegård eller lekpark).

Vad gäller storleken på friyta på förskolegårdar finns i dagsläget ingen formell reglering av storleken, varken på nationell eller kommunal nivå. Däremot rekommenderar Boverket, genom skriften *Gör plats för barn och unga* att ”Ett rimligt mått utifrån antalet barn kan vara 40 m² friyta per barn i förskolan (...) Forskning visar att den totala storleken på friytan helst bör överstiga 3 000 m². På en gård som är mindre, oavsett antal barn, kan en barngrupp få svårt att utveckla lek och socialt samspel på ett sätt som tillgodoser deras behov”⁴.

I november 2021 antogs *Sundbybergs stads lokal- och fastighetsstrategi* i kommunfullmäktige. Strategin innehåller en övergripande strategisk inriktning för staden, riktlinjer för ägande och inhyrning av lokaler samt riktvärden och kvalitetskrav för stadens lokaler. Gällande friyta vid förskolor står att barnens utemiljö ska vara hälsofrämjande, tillgänglig och pedagogiskt utformad, och att bedömning av förskolegårdar görs från fall till fall. Hänsyn ska tas till lägets och stadsdelens förutsättningar. Gällande friyta står att *Barnens friyta ska vara tillräcklig för att ge utrymme för barnens lek. Bedömningen av storleken på friytan och dess kvalitet ska göras med hänsyn tagen till den faktiska utnyttjandegraden vid givna tillfällen under dagen, då alla verksamhetens barn inte vistas samtidigt på friytan. För de kommunala förskolorna används samma riktvärden som när andra utförare ansökningar prövas. Det betyder att gårdsytan kan behöva kompletteras genom närhet till parker och grönområden*⁵. Den förskola som planeras för inom programområdet beräknas få en friyta om 23 kvm/barn utslaget på 6 avdelningar. Eventuellt kan ytterligare förskoleplatser tillkomma vid exploatering utifrån maximiscenariot.

Gällande naturmiljön där vildvuxen natur/skog tas bort till förmån för nya dagvattendammar och en mer ordnad parkmiljö finns en intressekonflikt mellan eventuellt bevarandevärd natur med upplevelsevärden där barn kan leka fritt kontra en mer tillrättalagd parkmiljö där dagvattendammarna riskerar att utgöra en säkerhetsrisk för barn. Därtill kan dagvattendammarna i sig skapa rekreativa värden. Då barn inte hörts i detta läge går det inte att avgöra huruvida området naturmiljö idag är uppskattad eller ej.

I grunduppdraget att skapa fler idrottsmöjligheter ingår även att bygga teknisk infrastruktur. Om dessa funktioner inte går att skapa i området på grund av bristande geotekniska eller andra tekniska förutsättningar riskerar bostadsbebyggelsen med tillhörande verksamheter och service att utebli. En eventuellt negativ konsekvens för barn vars familjer har behov av en ny bostad och förskoleplats. Området blir därtill inte heller lika befolkat och riskerar då att upplevas otryggt.

² Lieberg, M. (1998) Ungas rum och rörelse i stadens periferi. Nordisk arkitekturforskning, vol. 11 (3), ss. 21–35.

³ Göteborgs stad (2014) Parker och naturområden, riktlinjer för jämställdhetsarbete

⁴ Boverket (2015) Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö

⁵ Sundbybergs stad (2021) Sundbybergs stads lokal- och fastighetsstrategi

4. Har barn hörts i frågan?

Under den informationsträff som hölls i Hallonbergen Centrum torsdagen den 17 mars 2022 hölls dialog med ett fåtal barn vilka själva sökte upp projektgruppens monter. Under informationsträffen berättade ett par barn att skejtparken vid Örvallen är en av få platser som ungdomarna som bor i Ör kan mötas och hänga vid, där hänger även de som inte skejtar. Generellt önskade de barn som besökte informationsträffen fler platser de kan umgås med sina vänner vid i Ör, för att slippa åka in till Stockholm city. Den enda platsen barnen i området kan hänga vid när det är regn är idag Malins park där det finns några bänkar med ett tak över, ett önskemål som förmedlades var därför platser för häng som går att vara på även om det är regn eller mörkt ute. En del barn önskade små planer för exempelvis basket och innebandy utomhus, där de kan möta upp sina vänner efter skolan. Ett par föräldrar med yngre barn önskade platser för småbarnslek och aktiviteter som är gratis. Andra önskemål som framkom under informationsträffen var bättre öppettider på den allmänna toaletten vid idrottsplatsen och belysning som går att styra själv vid planer samt bättre belysta gångstråk.

Efter godkänt planprogram behöver redogöras för hur barnkonsekvensanalys (eller social konsekvensanalys) för hela programområdet, med dialog (för barnets perspektiv), kopplas till projektbudget samt tidplan. Det är viktigt att barn i alla åldrar hörs och får delta i planeringen av den allmänna platsmarken, och att föreningsaktiva barn samt ledare hörs i fråga om utformningen av idrottsanläggningarna för att barnets perspektiv ska tillgodoses.

5. Är beslutet i enlighet med barnets bästa? Ja/Nej

Ja, planuppdraget är i enlighet med barnets bästa. Uppdraget att skapa fler idrottsanläggningar för att möjliggöra för fler att delta i organiserade idrottsaktiviteter kan ses som lämpligt ur ett barnrättsperspektiv. Dock måste funktioner för kostnadsfri fysisk aktivitet också säkerställas inom programområdet, för att samtliga barn ska inkluderas.

Programrådets nya funktioner och programmering av allmän platsmark ger som helhet ger positiva effekter för barn och unga i stadsdelen Ör samt omkringliggande stadsdelar, och inte bara för de barn som berörs av de tillkommande idrottsanläggningarna.